

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

ויקהל-פקודי – פ' החודש
גליון כה (קעד)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' חשא בהערה 30 כתב וז"ל: אבל חיוב הרחיצה הוא תיכף "בבואם". ועפ"ז יש מקום לומר שלפירש"י חייב מיתה על ביאה ריקנית בלי קידוש ידים ורגלים (דלא כמפרשים שבהערה 3), וכסתמת לשון רש"י לקמן פסוק כא: שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל (ובפרט שמשנה מלשונו לפנ"ז "על המשמש במזבח"). כו' עכ"ל.

נמצא מזה שבפשטש"מ יש חילוק בין מחוסר בגדי הכונה למחוסר קידוש ידו"ר, דבבגדי כהונה מבואר ברש"י תצוה (כח, מג) ובלקו"ש פ' תצוה דאינו חייב אלא על שעת עבודה, משא"כ במחוסר קידוש ידו"ר חייב אפילו בביאה ריקנית.

והטעם בזה אפ"ל דבגדי כהונה הוא דין בעבודה, שהעבודה צריך לבגדי כהונה, ולכן פטור בביאה ריקנית, אבל הענין דקידוש ידו"ר הוא דין בקדושת הגביר, ולכן חייב גם בביאה ריקנית.

ואפשר לומר ג"כ ע"ד המבואר בלקו"ש פ' אחרי אשתקד (סעי' ט') בנוגע להחייב דכה"ג בבגדי לבן ביוהכ"פ, דהרמב"ם כתב: "עבודות המיוחדות ליום זה הוא בבגדי לבן", הנה הענין דבגדי לבן הוא דין בעבודות היום, משא"כ לפי פירש"י, אין זה תלוי בעבודות היום, אלא הוא דין מצד המקום, דכל מה שהוא בפנים צריך להיות בבגדי לבן, יעו"ש.

ועד"ז אפשר לבאר כאן דבגדי כהונה הוא דין בהעבודה, משא"כ הענין דקידוש ידו"ר, הוא חיוב מצד המקום, דהמקום מחייב הקידוש, ולכן חייב אפילו בביאה ריקנית.

אבל לכאורה אכתי יש לעיין מהו מקורו של רש"י בזה, שיש חילוק מבגדי כהונה לקידוש ידו"ר (ואינו דומה להג' בגדים שחייב מיתה גם בביאה ריקנית, דשם כתוב דפעולתם הוא מצד הכניסה, כמבואר בלקו"ש פ' תצוה), דהרי כפי מה שנתבאר בהשיחה הענין דבבואם אל אוה"מ וגו' בפשטש"מ הוא לעבודה, וא"כ דילמא חייב דק על שעת עבודה, ואי משום דק בבגדי כהונה דליכא הפסק מיתה בין בבואם ולכגשתם וגו' לשרת, מפרשינן דלשרת קאי גם על בבואם, משא"כ הכא בקידוש שיש הפסק, חייב על בבואם גופא גם בלי לשרת, הנה לכאורה א"א לומר כן, דהרי מבואר בהשיחה דמזה הוציא רש"י דבאות"מ צריך רחיצה רק פ"א, משא"כ בהמזבח צריך רחיצה על כל גישה וגישה, וא"כ מנלן לומר ג"כ שיש חיוב מיתה בנוגע לקידוש ידו"ר, אפי' בלי עבודה?

ב) בסעי' ה' כתב וז"ל: "בבואם אל אהל מועד" - וואס איז א פארמאכטער מקום נאר פאר כהנים, און וואו מען קומט אריין נאר אויף א זמן מצומצם - איז גענוג די איינציגע רחיצה, וויין מען גייט דארט אריין (אפילו) אויף מערערע

ת ו כ נ ה ע נ י נ י מל ק ו ט י ש י ח ו ת

מחוסר בגדי כהונה ומחוסר קידוש ידו"ר ג
קידוש ידו"ר אי הוה דין מצד הכהן או מצד העבודה ג
הוכחת רש"י דבבואם אל אוה"מ הוא להקטיר קטרת וכו' ... ה
בגדי כהונה ורחיצת ידו"ר ה
טבילת כלים במכירת חמץ ו
אבר מן החי בדגים וחגבים ז

נ ג ל ה

דלא נאמר זכירה אצל יצחק ח

ח ס י ד ו ת

דירה כתחתונים - כמו הדר בדירת חבירו ח

ש י ח ו ת

ביטול מציאות דעכו"ם לעת"ל ט
בענין הנ"ל י
נשיקת המזוזה בכניסה וביציאה י
מזוזה אצל אינם יהודים יא
רימונים העשויים כביצת תרנגולת יג
פ"י לי המשנה "משה קבל .. ומסרה ליהושע" יג

ש ו נ ו ת

הערות ללוח היום יום יד

עבודות; משא"כ "בגשתם אל המזבח לשרת", וואס דער מזבח איז אין חצר המשכן וואו עס געפינען זיך אויך לווים וישראלים, וועלכע ברענגען די קרבנות זייערע און פראווען סמיצה וכו' - דארט דארף זיין רחיצה ביי יעדער לשרת. עכ"ל.

ולכאורה אפשר לפרש החילוק בב' אופנים: א) שהוא דין מצד הגברא, דבאוהל מועד שהוא נכנס שם רק על זמן מצומצם לעבוד העבודה, במילא גם אחר שגמר עבודתו הא', לא נפקע ממנו פעולת הקידוש הקודם, כיון דמיד מתחיל עבודתו השני' וכו', ולכן אי"צ קידוש עוה"פ, משא"כ בנוגע למזבח שהוא בחצר המשכן, שאין שהייתו שם לזמן מצומצם, ויש שם עוד אנשים וכו', הנה אפ"ל כעין הפסק והיסח הדעת בין גישה אחת להשני' (ע"ד שמצינו ג"כ בדרך ההלכה בזבחים כ"ב, "אסוחי אסח דעתי" וברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה ה"ג-ה) ובמילא נפקע ממנו פעולת הקידוש הקודם, ולכן צריך לקידוש אחר. ב) שהוא דין מצד העבודה, דאמרה התורה דדוקא באוה"מ שכל העבודות באות בהמשך א', הנה כל העבודות נחשבות לענין קידוש כעבודה אחת, וכיון שהוא כעבודה אחת, במילא מספיק קידוש פ"א, משא"כ בנוגע להעבודה במזבח בחצר המשכן, שאפ"ל הפסק בין עבודה לעבודה כו', כזה אמרה התורה דכל גישה וגישה נחשבת לעבודה בפני עצמה, וכל עבודה בפ"ע צריך קידוש בפ"ע.

לכא' אפ"ל דזה תלוי כמה שחקרו האחרונים בהאי הילכתא דקידוש ידים ורגלים, האם הוא הלכה בכהן העובד, דנאמרה לו הלכה דבכדי להיות מוכשר וראוי לעבודה צריך הוא לקדש ידיו"ר ובלי זה הוא פסול, והפסול הוא בכהן, ואין זה הקידוש נוגע לדיני עבודה, או דהוה הלכה מהלכות הקרבנות, דדיני הקרבן הם המחייבים לקדש ידיו"ר, ולגבי קדושתו של הכהן אין זה מוסיף כלום. (וזהו ע"ד שחקר באתון דאורייתא כלל י"ט ובבית האוצר ערך בגדי כהונה לגבי בגדי כהונה, וכן בכמה מקומות).

ומבארים בזה פלוגתת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון בזבחים יט, ב, דאיתא שם ת"ר קידש יו"ר ביום אי"צ לקדש בלילה, כלילה צריך לקדש ביום דברי רבי, שהי' רבי אומר לינה מועלת בקידוש יו"ר, ראב"ש אומר אין לינה מועלת בקידוש יו"ר, ושאלו כגמ' מ"ט דרבי דכתיב בגשתם, מ"ט דראב"ש דכתיב בבואם כו', דאפ"ל דפליגי בהנ"ל אם קידוש ידיו"ר הוא מדיני עבודת הקרבנות, או דהוי מהלכות הכהן העובד, דרבי דסב"ל דלינה מועלת בקידוש ידיו"ר סב"ל שהוא מהלכות הקרבנות, ויליף מבגשתם דכל עבודה מחייבת קידוש ידיו"ר, והענין דפסול לינה לא מצינו אלא בקרבנות, ולכן כיון דעבודת הקרבנות יש ענין של פסול לינה, וכל יום הוא עבודה בפני עצמה, לכן סב"ל דהלינה מבטלת הקידוש של אתמול, כיון דהיום הוא עבודה

בפני עצמה, אבל ראב"ש דיליף מבבואם סב"ל דקידוש ידיו"ר הוא מהלכות הכהן העובד, ולא שייך שיתחיל ע"ז הענין דפסול לינה, כיון דזה נאמר רק בקרבנות, ולכן אין הלינה מבטלת הקידוש. ועי' בס' חיל המקדש (ירושלים תרצ"ז) בענין קידוש ידים ורגלים סי' ג' בענין זה בארוכה.

ועד"ז יש להסתפק ג"כ לפי השיחה דאי נימא שהוא מצד דין הכהן, אז מסתבר לומר כנ"ל באופן הא' דהחילוק בין אוה"מ למזבח הוא מצד הגברא, דרק במזבח נפקע פעולת הקידוש ממנו, ולא באוה"מ, אבל אי נימא כאופן הב' שהוא מהלכות הקרבנות, מסתבר לומר החילוק באופן הב' דדוקא באוה"מ מספיק קידוש א', כי הוה כעבודה אחת, משא"כ במזבח, כל גישה וגישה הוא עבודה בפני עצמה, וכל עבודה צריך קידוש.

והנה החילוק יהי' ג"כ במחוסר קידוש ידיו"ר בביתא ריקנית, דאי נימא דהוא דין בהעבודה, לא שייך לחייבו בביתא ריקנית, כיון שאינו עובד, אבל אי נימא דהוא דין בהאדם העובד דהקידוש מוסיף עליו קדושה וכו' שייך לחייבו אפ"ל בביתא ריקנית, כיון דחסר אצלו הקדושה.

וא"כ לפי המבואר בהערה 30 דיש מקום לומר דלפרש"י חייב גם בביתא ריקנית, מסתבר לומר דהוא דין בקדושת הכהן, ולא מצד עבודה, וא"כ לפי"ז יוצא דיש לפרש כאופן הא' הנ"ל שהוא מצד הגברא. (ואולי אפשר לומר ג"כ דתרווייתו איתנהו, שפועל בין בהאדם ובין בהעבודה).

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש פ' תשא כתב דאין לפרש דכוונת רש"י דבבואם אל אוה"מ להקטיר וכו' הוא דאינו חייב בביתא ריקנית, וראיתו ממ"ש אח"כ "לשרת", דא"כ הי' לו לרש"י לרמז זה בד"ה כבואם אל אוה"מ ולציין וגו', כיון דזהו ראיתו, ומבאר אח"כ דכוונת רש"י לתרץ למה חילקה התורה כאן וכתבה חיוב מיתה על בבואם, ואח"כ גם על בגשתם, לא כמ"ש בבגדי כהונה, ומזה הוכיח רש"י שיש חילוק דבבואם טעון רחיצה רק פ"א משא"כ בגשתם צריך רחיצה בכל גישה וגישה, עי' בהשיחה.

ולא זכיתי להבין, דהרי גם לפי הביאור של השיחה הרי כל יסודו של רש"י הוא ממה שחילקה התורה אח"כ וכתוב חיוב מיתה על בבואם, וא"כ כיון דזהו כל יסודו של רש"י, למה לא ציין לזה עכ"פ בוגו', כיון דזהו כל הוכחתו?

ש.ז.ב.

ג. בלקו"ש פ' תשא סעי' ה' כתב דבבגדי כהונה כיון דזה נוגע להעבודה גוא לא שייך לחלק בזה בין בבואם אל אוה"מ

לבגשתם אל המזבח, משא"כ הענין דרחיצת ידיים ורגלים שהו"ע של הכשר והכנה לעבודה, בזה שייך לחלק דבאוה"מ מספיק רחיצה פ"א משא"כ בגשתם צריך רחיצה לכל עבודה עיי"ש.

ואינו ברור לי, למה צריך לחילוק זה, דזה נוגע להעבודה גופא וזהו רק הכשר, הרי בגדי כהונה הו"ע של מציאות בגשמיות, וכיון דבמציאות הוא לבוש בהן לא שייך לבישה לכל גישה וגישה, משא"כ הענין דרחיצה שהו"ע של קידוש רוחני, הנה בזה בודאי שייך לחלק להצריך רחיצה לכל גישה וגישה, וא"כ למה צריך כלל לחלק דזה נוגע להעבודה עצמה וזהו רק ענין של הכשר, ולא חילק דזהו"ע גשמי וזהו"ע של קידוש רוחני? א' התמימים - תות"ל 885 -

ד. בלקו"ש ח"י"ח פ' מטות (ב) ע' 369 כתב וז"ל: מכירת חמץ: כאש מ'פארקויפט טאקע דעם חמץ און כלים חמוצים צום גוי, און מ'גייט אים אפילו איבער די מפתחות פון די חדרים וואו זיי געפינען זיך, פארקויפט מען אבער אין א אופן וואס מ'ווייס לכתחילה אז גלייך נאך פסח וועט עס צוריק געהערן צום אידן; און אינו שכיח כלל אז דער גוי זאל לפועל נוצן דעם פארקויפטן חמץ און די כלים... און וויבאלד די מכירה איז אין א אופן אז דער גוי האט ניט די אפשריות צו נוצן די כלים דעריבער דארפן זיי ניט קיין טבילה "להכשירן מן האיסור". עכ"ל.

וראיתי בס' טבילת כלים פ"ג הערה ד' שהביא זה, אבל כתב דלכאורה יש להקשות על יסוד זה מהדין המובא בסעי' הקודם שם: "יהודי שמכר - או נתן במתנה - כלי לגוי, וחזר יהודי וקנאו, אפילו הוא עצמו, ואפילו לא הגיע ליד הגוי מעולם, צריך הכלי טבילה בברכה" (תוס' ע"ז עה, ב, ד"ה אי, רא"ש ע"ז שם סי' ל"ה, טושו"ע ולבוש יו"ד סי' ק"כ סעי' י"א, ועוד) הרי גם הכא לא ה' אפשריות להגוי מעולם להשתמש בכלי זה, וא"כ מאי שבא הכא דצריך טבילה?

ולענ"ד נראה דאין כאן שום קושי, כי רק במכירת חמץ שמעיקרא המכירה אינה לשום השתמשות של הגוי, נמצא דמעולם לא ה' כאן שום עלולית שהגוי ישתמש בזה, לכן אי"צ טבילה, משא"כ כדן הנ"ל דלא הגיע ליד הגוי מעולם, הנה שם מעיקרא היתה המכירה עבור השתמשות, ואז היתה עלולית של השתמשות, הנה אף דבפועל לא הגיע לידו מעולם, אין זה מסלק החיוב דטבילה דמעיקרא, ולכן שפיר צריך טבילה.

הרב גרשון קליערס
- ברוקלין -

ה. בלקו"ש ח"ו ע' 110 מכאן ההבדל בין צומח לחי כזה שחיותו של הצומח הוא חיות גופני, וגופו של החי הוא מיוחד כ"כ ובטל לנפשו עד שנחשב לגוף נפשי, וחילוק זה מתבטא גם בזה שעד המבול היו מוכרחים באכילת צומח ואסורים באכילת החי.

ובהע' 28 שם: וגם אח"כ - איסור אבר ובשר מן החי, משא"כ צומח אוכלו גם מן המחובר, ע"כ.

ועפ"ז צ"ב הא דדגים וחגבים מותרים באכילה גם בלי שחיטה, ויתירה מזו - כל איסור אמ"ה אינו שייך בהם, וכל איסור אכילתם (אף) שהם חיים הוא רק מצד בל תשקצו (יו"ד סי' י"ג סעי' א' ובנו"כ שם).

והנה בנוגע לדגים מבואר בלקו"ש ח"ד ע' 5-1294 למה סגי באסיפה בעלמא ולא בעי שחיטה, עיי"ש. אבל עדיין חסר ביאור בנוגע לחגבים, ואמ"ה בדגים (דאף כשנמצאים במים אין שייך בהם אמ"ה),

ואולי יש להסביר כ"ז, ע"פ מה דאיתא בסנהדרין (נט, ב): יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו (בבן נח), ת"ל אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו. יכול אף לשרצים ת"ל אך ומאי תלמודא א"ר הונא דמו מי שדמו חלוק מבשרו יצאו שרצים שאין דמם חלוק מבשרם (...האי בנפשו דמו למה לי וכי לא ידענא דנפש זהו הדם, אלא לומר לך מי שדמו חלוק מבשרו, שהדם קרוי נפש והבשר בשר, יצאו שרצים שאין דמן חלוק מבשרם שאין דמם קרוי דם שכשהוזהרו ישראל על הדם לא הוזהרו על דם שרצים משום דם אלא משום שרצים כבשר... דם שרצים התרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה. רש"י) ועיי"ג כריתות כא, ב,

רואים מזה ששונה דם חגבים בזה שאינו חלוקהמבשר לגדר בפני עצמו, ולכן, מכיון שאין לדמו דין דם, יוצא מזה שאין לו דין נפש אמיתי כמו בחי, אלא בטל הוא להבשר כמו נפש הצומחת להצומח, וכמו בצומח, שכל חיותו הוא חיות גופני אין שייך בו אבר מן החי, עד"ז אפ"ל גם בחגבים - שדמם (נפשם) אינו חלוק מבשרם וכנפש גופני יחשב, ולכן אינו שייך בהם כל גדר אמ"ה.

וראה ביד אברהם (יו"ד שם): וא"כ כ"ש דגים דדמן מותר לגמרי, דמשמע מזה דהא גופא שדמן מותר לגמרי ה"ז הוכחה שאין לו דין דם ונפש, ולכן אין שייך בו דין אמ"ה, ובאתי רק להעיר.

משה קולטר
- ישיבת עץ חיים לונדון -

נ ג ל ה

ו. ברש"י (ויקרא כו, מב,) על הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור וגו', ולמה לא נאמר זכירה יצחק, אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח.

וצ"ב ממה שכתב רש"י (בשמות לב, יג) על הפסוק זכור לאברהם ליצחק ולישראל וגו' ופירש"י זכור ליצחק שפשט צווארו לעקידה, עכ"ל,

ולולי פירש"י ה"י נראה לומר, שזכור לא קאי על יצחק כ"א על אברהם וישראל, אבל רש"י אומר זכור ליצחק.

ואין לתרץ שתפילה זו משה אמרה ולא הקב"ה, שהרי משה אמר זה להקב"ה, ואצל הקב"ה הרי"ז בבחינת ראי' ולא זכירה, וכאדם שאומר לחבירו (דבר שחבירו רואהו) ואומר לו זכור דבר פלוני, שאי"ז לשון נכון.

יוסף יצחק מ. טייכטל
- תות"ל 885 -

ח ס י ד ו ת

ז. בד"ה זכור את אשר עשה לך גו' דש"פ תצוה פ' זכור ש.ז. (הנחת התי') נת' מ"ש בד"ה זה תרע"ח (ע' קצג) בענין דירה בתחתונים שיהי' דר בתחתונים כמו שהוא דר בעצמותו כביכול, וכמו עד"מ אדם הדר בדירת חבירו הרי כל עצמותו כמו שהוא דר בביתו ה"ה דר בבית חבירו. וכמו"כ הו"ע דירה בתחתונים שיהי' גילוי עצמות אוא"ס למטה כו',

ונת' שמשל זה דדר בדירת חבירו הוא חידוש נפךא שנמצא רק במאמר זה, ונת' "שהדירה היא באופן כזה שהתחתון נשאר להיות בבחי' דירת חבירו ואעפ"כ הוא דירה לו ית', שהקב"ה דר בה כמו בדירתו" עכ"ל.

ויש להעיר דהמשל לדירה בתחתונים מהדר בדירת חבירו ישנה גם בעוד מקומות:

בד"ה מי יתנך כאח תקס"ה (סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט) וז"ל: "שיהא לו דירה היינו שיומשך ויתגלה למטה גם בתחתונים ... וידור בתחתוני' כמו שהוא דר בעצמותו כבי' שזה נק' בשם דירה עד"מ אדם הדר בבית חבירו שכל מהותו שם בבית חבירו כמו שהוא דר בביתו".

וכ"ה באוה"ת שה"ש ע' תרפ (שהוא מאמר הנ"ל דתקס"ה עם שינויים). ד"ה וירד הוי' תרס"ב. ד"ה ואברהם זקן עת"ר (סה"מ עת"ר ע' רמה) - הנחה.

עוד יש להעיר ממ"ש בתניא פל"ג (מב, א): "כמה גדולה

שמחת הדיוט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודר אתו עמו בביתו וק"ו לאין קץ לקרבת ודירת ממ"ה הקב"ה כו"ו".

דגם זה הוא ע"ד הנ"ל בדר בדירת חבירו,

אמנם אולי י"ל בזה ע"פ המבואר באוה"ת סוכות ע' א'תשמז-ח דמ"ש בתניא שם הוא בנוגע לדירה בתחתונים בזמ"ז, שהוא כדירת ארעי, משא"כ לע"ל יהי' דירה בתחתונים ממש, דירת קבע, משא"כ המדובר בתרע"ח שם הוא גם לע"ל כשיהי' באופן דירת קבע - יהי' באופן דדר בדירת חבירו, וזהו החידוש בהמאמר.

א' התמימים
- תות"ל 770 -

ש י ח ו ת

ח. בהתוועדות דש"פ משפטים ש.ז. ביאר שלא יתכן לומר שתבטל מציאותם של 4 כליון בני-אדם לעת"ל, כי זהו היפך הודעת התורה שהנהגת הקב"ה היא באופן ד"רחמיו על כל מעשיו", והיפך מאמר המשנה "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", והביאור שהסביר (בסעי' כג הנחה בלה"ק) שהוא העיקר, וגם ע"פ פשוטם של דברים "יכרתו ויגועו" כפשוטו, היא: מכיון שכח ההולדה להוליד כנבראים בא מהקב"ה שהוא א"ס, לכן כאשר יבטל כח הא"ס שבנבראים, א"כ כעבור תקופה מסוימת של כו"כ שנים, עד "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", כימי העץ ימי עמי", - תכחד מציאותם של כל הנבראים, ולא ישאר מהם שריד ופליט,

ועפ"ז י"ל שהענין ד"פי שנים בה יכרתו ויגועו" (ביטול המציאות דב' שלישים וכו') יהי' עי"ז שיבטל מהם כח הא"ס, ובדרך ממילא - כעבור כמה שנים - לא ישאר מהם שריד ופליט, מאחר שלא יהיו להם תולדות ע"ש.

ולכאורה, עדיין צריך קצת ביאור; במה שנתבאר שתכחד מציאותם של כל הנבראים (שני שלישים) כעבור תקופה מסוימת של כו"כ שנים, עד "והיו ימיו מאה ועשרים שנה": דהנה, בפשטות י"ל שביטול כח הא"ס אצל הנבראים יתבטל, לאחר קבוץ נדחי ישראל, כמפרש הרמב"ם בהל' מלכים ספ"א - "ואם יעמוד מלך מבית דוד, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחום מלחמת ה' (שאז) הרי הוא בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביביו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל (אז) הרי זה משיח בודאי - ז.א. אם ביטול כח הא"ס אצל הנבראים תהי' לפני קיבוץ גלויות, הרי זה הוכחה

שהוא משיח בודאי, ולא כלשון הרמב"ם, שההוכחה שהוא משיח בודאי הוא דוקא לאחר קיבוץ גלויות; עכ"פ, נ"ל, בפשטות שביטול כח הא"ס אצל הנבראים יהי' לאחר שנדע מיהו משיח בודאי (שזהו לאחר קיבוץ גלויות), והנה מבואר בכמה מקומות (ראה תשובות וביאורים ע' 52) "תנן בית המקדש קודם לקבוץ גלויות, קבוץ גלויות קודם לתחיית המתים כו' תנן ארבעים שנה קודם הקבוץ גלויות לתחיה"מ א"כ מוכח מהנ"ל, שבזמן תחיה"מ יהי' כמה מליונים של נבראים והכי צעירים ביניהם יהיו בגיל 40 (אלו שיוולדו בזמן קבוץ גלויות), ומכיון שאז מתחילה תקופה חדשה (כמבואר בכו"כ מקומות), "ביטול מנהגו של עולם", הרי צריך ביאור, באיזה אופן יהי' החיים וההנהגות של אוה"ע (אלו שיחיו יותר מ-40 שנה עד 120 שנה)?

וכמבואר בכמה מקומות שלאחר בחה"מ הוא עוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתי' ולא פו"ר וכו' וא"כ, באיזה אופן יחיו אז אוה"ע עד שימותו? ואיך, ובאיזה אופן יהי' זה שונה מבנ"י?

[ויש להעיר מתשובות וביאורים ע' 57 הערה 23, שמבאר שבעוה"ב יהי' שם אכו"ש גופנית לצדיקים, אבל לתכלית אחר, עיי"ש].

* * *

ובענין הנ"ל, דא"א לומר שהקב"ה לעת"ל יתנהג כאופן הפכי מהענין ד"רחמיו על כל מעשיו ובודאי שהקב"ה לא יהרוג ריבוי בני אדם, יש להעיר מהזהר (ח"ב קח, ב) שמציין בע' 56 כתשובות וביאורים: עד השתא הוות מסטרא אחרא, מכאן ולהלאה אני אמת ואח"י, מכאן דבהווא זמנא כל אינון דלא טעמי טעמא דמותא מיני (מהקב"ה) תהי' לון מנתא ניקום לון מיד אמאי, בגין דלא ישתאר מהווא זוהמא בעלמא כלל ויהא עלמא חדתא בעובדוי ידוי דקוב"ה עי"ש,

אבל מובן שאם זה ענין הפכי ד"רחמיו על כל מעשיו" [דנוסף לזה, שעיי"ז מעביר את הזוהמא מהעולם ויהא עלמא חדתא הכי] כדאיתא בזהר מיני תהי' לון מיתה ויקום לון מיד.

ובגוף לשון הזהר הנ"ל: מכאן והלאה אני אמת ואח"י, ולכאורה צ"ע איך לתווך את זה עם מה שאומרים כל יום בתפילת שמונה עשרה, בברכה שני' - ומי דומה לך, מלך ממית ומחיי'...

ואולי י"ל, שזה קאי על לעת"ל, כלשון הזהר, כידוע שברכה זו מדגיש את ענין תחיית המתים.

* * *

בהתוועדות הנ"ל (הנחה בלה"ק סעי' ד') מבאר ש"תוכנה

של המזוזה הוא, - אלקות, הקב"ה, וענין זה יודע גם יהודי פשוט כתכלית - שהרי גם הוא מניח את ידו על המזוזה ונושקה בצאתו מכיתו ובבואו לביתו, דידעו שקלף זה (מזוזה) קשור עם הקב"ה, ע"כ.

ויש להעיר בענין זה משו"ע יו"ד סי' רפ"ה, בסעי' ב, כותב הרמ"א: יניח ידו על המזוזה ביציארו ובכניסתו ע"כ, ויש מצינים לזה מס' עיי"ז יא, א מעשה דאונקלוס ש"אותיב ידי' עלה (על המזוזה), ועיי"ש, עכ"פ, ענין הנשיקה לא נזכר ברמ"א

אבל הברכי יוסף על הלכה זו מביא שהאריז"ל כתב - יניח אצבע הנקרא אמה על ש-ד-י וינשקנו ויתפלל לה' שישמרנו בשם ש-ד-י, וחילופו באותיות המאותרות תכ"ה שיצילנו מיעה"ר.

וענין הנשיקה, כפשטות הוא ענין שמראה חביבות המצוה, ע"ד שמצינו לגבי ציצית, תפילין, וספר תורה וכו'.

אבל, לגבי ספר תורה מובא בספר יסוד ושורש העבודה בשם האר"י ז"ל דמה שנוהגין ליגע בס"ת, ולנשק היד זה מנהג בורות,

ובשערי אפרים שער י', סעי' ד' (מוכא בס' טעמי המנהגים ע' סד) כותב שיש מנהג להתקרב ולנשק הס"ת בפה, ואומרים ישקני מנשיקות כו', ואם אינו יכול לנשק בפה, ינשק ביד, ובסידורים מלגלג על נשיקת היד, וליתא דכיון שניכר שעושה זה שמנשק בידו במקום שיגע בס"ת שפיר דמי לעשות כן, שמראה כאילו ע"י הנגיעה בס"ת, נדבק ביד רושם קדושה ולכן מנשק שם. וענין נשיקה הוא חיבור לטהרה, יש בזה משום חיבוב מצוה.

ולכאורה, צ"ע, מדוע האריז"ל מבאר שלגבי מזוזה כן יש לנשק, ולגבי ס"ת מבאר שזה מנהג בורות.

[ויש להעיר ג"כ מרשימות הנהגות קודש מכ"ק אד"ש, אות פג "כשנכנס לבהכנ"ס נוגע במזוזה אך אינו מנשק וכן ביציאתו", ומצינים שם לרמ"א, ומקשים על זה; ממש"כ הברכי יוסף בשם האריז"ל].

* * *

בהתוועדות הנ"ל (הנחה בלה"ק סעי' ה') ביאר שענין השמירה שבמזוזה ידוע ומפורסם אפילו אצל אינם יהודים, כפי שרואים במוחש מקרים שאינם יהודים ביקשו לרכוש מזוזה כסגולה לשמירה.

וממשיך לבאר: דלכאורה למאי נפק'מ מה שקורה עם גוי מסויים בברוקלין בשנת 1983 (שישנו גוי שמבקש מזוזה כסגולה לשמירה) - הרי מצינו ענין דומה בדורות שלפנ"ז: מסופר

במדרז"ל (ירושלמי ריש פאה) שרבנו הקדוש שלח מזוזה לארטבון, כאמרו לו את סגולתה של המזוזה - "דאת דמין (ישן) לך והיא מנטרא לך (ראה גם ע"ז יא, א), ומכיון שהגוי שחי בימינו אלו הוא נכדו של "ארטבון" - לכן, קיימת אצלו התופעה שמבקש מזוזה כסגולה לשמירה, ע"כ.

על מה שנת' לעיל שרואים במוחש מקרים שאינם יהודים ביקשו לרכוש מזוזה כסגולה לשמירה, יש להעיר משו"ע יו"ד סי' רצ"א סעי' ב', לשון הרמ"א - ועובד כוכבים שבקש שיתנו לו מזוזה ורוצה לקבעה בפתחו אסור ליתנה לו, [וזהו ע"פ מה שנשאל המהרי"ל אם רשאים ליתן מזוזה לשר אחד שבקש מאד לקבוע על הפתח, מבצר ונדר בעבור זה לכל היהודים כל ימיו ואם ימאנו ח"ו תיפוק ממנו תורבה, ואסרם (לשון זה מובא בדרכי משה לטור)], ומוסיף הרמ"א ונראה לי דמ"מ במקום דאיכא למיחש משום איבה ושירע משום זה לישראל שרי,

ויש להעיר ג"כ מהרדב"ז על הל' מלכים פ"י ה"י - בן נח שרצה לעשות מצות וכו' - ...ומ"מ במצות שצריכין קדושה וטהרה כגון תפילין ס"ת ומזוזה אני חוכך להחמיר שלא יניחו אותם לעשותן. ועל מה שכתב הרמ"א "משום איבה ושירע זה לישראל" ראה ג"כ בשו"ע יו"ד סי' קנג, שמובא הערה, שהדינים בסי' קנג עד סי' קנו נאמרו רק על זמן התלמוד, שאז היו עובדי כוכבים פרעים ועושי תועבה, אבל עתה כבר תמו חטאים כאלה ברוב מדינות העולם ולכן אין הדינים הללו נהיגים עוד בישראל בזה"ל ע"כ, - היינו שהאידיא אין עכו"ם חשוד על שפיכות דמים (ראה סי' קנג ביו"ד), וכן סוברים כמה פוסקים (אבל ראה לקו"ש ח"כ ע' 162 הערה 52).

[ויש להעיר בפני משה לירושלמי הנ"ל שכתב ש"ארטבון" ה'י "יהודי חשוב", אבל ראה בספרים שהובאו בעמודי ירושלים (לר"י אייזנשטיין) לירושלמי שם. (מובא בהערה 39 בלקו"ש ח"ט ע' 126)].

ובפני העמק שאלה על שאילתות קמה על ירושלמי הנ"ל מפרש, דמש"כ "שלח לי חזא מזוזה", ונראה דכדיוק כתב רבינו שכתב בשבילו מזוזה שנכתבה סתם ע"ד לקבעה בפתח ישראל כמצוותה אסור לקבענה בדלת כותל, שהורדת המצוה היא, ובזיון כבוד המזוזה כמש"כ לדעת רבינו פ' שלח סי' קכו אות ה'...מש"ה דייק רבינו שכתב ע"ד כך ועמ"כ אקדשה ותו לא הוי בזיון ע"ש.

ויש להעיר ככתב"ל בשד"ח כרך ט', סי' קלה בארוכה, וכן באגרות משה על יו"ד סי' קפ"ד, דאין להתיר כשליכא חשש איבה, וכן בלקו"ש ח"כ פ' וישלח (ב) בהפנים, ובהערות, ע"ש בארוכה. אבל עכ"פ מההתועדות הנ"ל, שביאר כ"ק אד"ש, שרואים כמוחש אינם יהודים שבקשו לרכוש מזוזה כסגולה

לשמירה, צריך ביאור אם האידנא כמדינה זו, מותר למכור להם מזוזה, (דלכאורה נראה שאסור).

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

ט. בשיחת ש"פ תצוה נתבאר מ"שרש"י (תצוה כח, לג) "רמוני - עגולים וחלולים היו כמין רמונים העשויים כביצת תרנגולת" - שישנם ב' סוגים של רימונים, יש רמונים שהם עגולים, ויש רמונים שהם בצורת ביצת תרנגולת. והרימונים שהיו על המעיל היו "כמין רמונים העשויים כביצת תרנגולת". ולרש"י ה'י קבלה מרבו ורבו מרבו כו' שכן ה'י (ע"ד מש"כ הכמב"ס בהקדמת פיה"מ (ד"ה וכאשר מת יהושע) דאין שייך ספק מהו פרי עץ הדר כיון שנלקח בכל שנה. עיי"ש).

ובגליון הקודם (כד (קעג)) שקו"ט בכמה אופנים לתרץ באופן אחר (א. ש"עשוין כביצת תרנגולת" קאי על הפרט שהיו חלולים, ב. שבזמן רש"י ה'י תכשיט (על הס"ת?) שקראו לזה רמון וה'י חלול. ועוד. עיי"ש).

והנה ז"ע ראיתי בהנחת ה'י דש"פ הנ"ל בע' כד בשו"ג דכ"י וז"ל: "לכאן ה'י אפשר לתרץ דמ"ש רש"י "העשויים כביצת תרנגולת" קאי רק על הפרט ד"חלולים", כי בימי רש"י ה'י רגיל לעשות תכשיט כמו ביצת תרנגולת חלולה (וע"ד שהובא בפרש"י לעיל (בשלח טז, יד) "אם תמלא שפופרת של ביצה טל כו'"),

אבל אינו. כי [נוסף לזה שבדפוס ראשון ליתא "וחלולים" (וא"כ נפל "הבנין")]: (א) ישנם כו"כ תכשיטים חלולים, ומהו הפלא בזה בכלל שרש"י, צריך להביא ע"ז דוגמא? (ב) בפרש"י "עשויים כביצת", לא "כתכשיט" (ג) הראי "כביצת" צריכה ראי' וביאור שהוא היפך ביצת תרנגולות כ"א חלולה (ד) סו"ס איך מתאים להביא דוגמא (לגבי הפרט דחלולים) מ"ביצת תרנגולת" שהיא כסתירה לעגולים!.

אבל ע"פ הביאור בהשיחה (שהרמונים שהיו על שולי המעיל היו כרמונים שגודליו כביצת תרנגולת) - עדיין צלה"כ לשון רש"י "היו כמין רמונים העשויים כביצת תרנגולת" ("עשויים") משמע שנעשין בידי אדם.

ה'י משה וזייס
- תות"ל 770 -

י. בשיחת ש"פ תצוה (הנחת ה'י בלתי מוגה) סמ"ג...כמבואר בדיוק לשון המשנה "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", אז עם שטייט ומסרה ליהושע" און ניט אז יהושע האט זי מקבל געווען ממשה (ע"ד ווי "משה קבל תורה מסיני") - ווארום

יהושע האט נישט מקבל געווען אלץ וואס יהושע האט געוואוסט, און דערפאר האט יהושע געדארפט דערנאך אליין לערנען כו'.
ובפרט ע"פ מאחז"ל אין תמורה (טו, ב) אז "שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה" ... ע"כ.

ויש להעיר: א. ביאור הנ"ל בלשון המשנה מובא בתויו"ט - אבל באופן הפוך, וז"ל: "ומסרה ליהושע - שכל מה שקבל מסר ליהושע, אבל במשה לא יוכל לאמר שנמסרה לו כל התורה, שהרי שער החמשים לא נמסר לו... ולפיכך אמר אצלו שקבל כלומר כל מה שהי' ראוי לו לקבל קבל מסיני. כך פירשו המפרשים". עכ"ל.

וראה גם שיחת מוצש"ק נשא תשל"ח (נעתק חלקה ב"ביאורים לפרקי אבות" ע' 14) כשם שמסר משה כל מה שקבל ליהושע, כמו"כ צריך כל אחד ללמד ולמסור לתלמידיו כל עניני תורה שלמד. עיי"ש.

וע' פנים לתורה (וראה מגילה טו, סע"ב).

ב. על זה שמביא מתמורה שבימי אבלו של משה נשתכחו ג' אלף הלכות - יש להעיר דא"י בגמ' שם טז, א. "אמר ר"י אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לג"ע אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתין שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות". ובפרש"י שם: "ונשתכחו ממנו - מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה שנצטער משה על יהושע בעצמו שהי' גדול כמותו". עכ"ל.

דמזה משמע דיהושע קבל הכל ממשנה ורק משום ענין הנ"ל נשתכח ממנו.

הרב שמואל הורביץ
- ברוקלין, נ.י. -

ה ל ו ס י ו ס

יא. י' אד"א "בברכת המזון קודם מים אחרונים אומרים על נהרות בבל, למנצח בנגינות, אברכה, זה חלק"....

קודם מים אחרונים, ונראה שכאן החידוש הוא שהרי בס' צפורן שמיר (להרחי"א) סי' ס"ח מובא: אחר מים אחרונים יאמר למנצח בנגינות, אברכה כו'.

על נהרות בבל - ראה גמ' ע"ז י"א ע"כ דבבלאי מאי מוהרנקי ואקניתי' בחנוני עשר באדר. וראה פירש"י...
מוהרנקי... שמות אידיהן קבועות שיש להן בכל שנה, עכ"ל פירש"י. והיינו שיום אידם של בבל הוא בי' אדר ועפ"ז יומתק

הענין ד-"על נהרות בבל" לכאן.

י"ז אדר א' י"א סך יאהרען נאך פאר פעטערבורג (המאסר שם בשנת תקנ"ט), איז דער אלטער רבי אמאל ארויס צום עולם און האט געזאגט: אין גן עדן דערהערט מען די טייערקיט פון עולם הזה. לא מיבעי מלאכי השרת, אפילו נאצלים הראשונים וואלטען אלץ אוועקגעגעבען פאר א אמן יהא שמי' רבא פון א אידען"....

ראה גמ' שבת קי"ט: כל העונה איש"ר מברך בכל כחו קורעין לו גז"ד שנאמר בפרוע פרעות בישראל... אפילו יש בו שמץ של ע"ז מוחלין לו כתיב הכא בפרוע פרעות וכתוב התם כי כי פרוע הוא כי פרוע אהרן. והרי זה הפסוק הוא משיעור חומש דיום זה.

י"ט אד"א "החסידיים אפילו הבינונים, היו בקיאים בתנ"ך. ומנהג מסודר הי' אצלם, אשר אחר לימוד שיעור משניות שאחרי תפלת שחרית, בשעת קפילת הטו"ת היו אומרים שיעור תנ"ך, באופן אשר במשך שלשה חדשים היו גומרים את התנ"ך".

ראה שיעור חומש דיום זה: בפירש"י ד"ה וקראתי גו': ובסדר הזה שאתה רואה אותי מעוטף. ובפירש"י ד"ה וראיתי גו': הראהו קשר של תפילין. - והרי נמצא שכאן הי' טלית ותפילין ואחרי זה הרי אמר לו הקב"ה למשה רבינו פסל לך גו' כתב לך את הדברים האלה גו' וראה שמו"ר (פמ"ז, יב) עה"פ: תורה נביאים וכתובים שהיו בכתב.

כ"א אד"א "...אמנם בתורת חסידות חב"ד תואר חסיד הוא, מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו בידיעת התורה ולימודה ומצבו בקיום המצות. יודע הוא מה שחסר לו ונותן לב ודואג למלאות את החסר, ומרבה במשמעת בדרך קבלת עול".

ראה שיעור תניא דיום זה; אבל כאמת אם הוא יודע ספר ומחזיק בתורת ה' וקרבת אלק' יחפץ ואשמתו גדלה מה שאינו נלחם... על יצרו... כאשמת כל הקרב הקרב אל ה' ואל תורתו ועבודתו.

כ"ט אד"א "באמירת לחיים יש שתי נוסחאות: א) לחיים טובים ולשלום, וטעם הברכה - להיות כי בשתי היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים - ויחל נח גו', ועץ הדעת גפן הי', ולכן מברכים שיין זה יהי' לחיים טובים"....

מה שבפתגם בא בתחילה הענין דויחל נח ואח"כ עה"ד גפן הי' (אדה"ר) י"ל כב' אופנים: א) מבואר בהפתגם (בסמיכות לפנ"ז) "הנזכרת בפעם הראשונה בתורה" הרי אצל נח מבואר בפירוש בכתוב מפורש משא"כ אצל אדה"ר. ב) עה"ד גפן הי' הרב מיכאל אהרן זעליגזאן הוא רק לפי דיעה א'.

- ברוקלין, נ.י. -

לעילוי נשמת
הו"ח אי"א ר' נפתלי בן אברהם ע"ה
שפילמאן
נפטר כ"א אדר ב' ה'תשל"ח